

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTATYMO NR. VIII-950 1, 3, 4, 24 STRAIPSNIŲ IR III
SKIRSNIO PAVADINIMO PAKEITIMO BEI ĮSTATYMO PAPILDYMO 19³ STRAIPSNIU
IR PRIEDU ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Įstatymo projekto parengimo priežastys:

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo Nr. VIII-950 1, 3, 4 straipsnių ir III skirsnio pavadinimo pakeitimo bei Įstatymo papildymo 19³ straipsniu ir priedu įstatymo projekto (toliau – įstatymo projektas) parengimą paskatino šios priežastys, susijusios su poreikiu keisti esamą kovos su prekyba žmonėmis stebėsenos modelį:

1.1. Nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais (toliau – Nacionalinis pranešėjas) funkcijos įgyvendinimo kokybė šalyse prižiūrima Europos Sąjungos institucijų. 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR, (toliau – Direktyva) preambulės 27 punkte nustatyta, kad valstybės narės, pasirinkusios jų vidaus struktūrą atitinkantį būdą ir atsižvelgdamos į poreikį nustatyti būtiniausią struktūrą ir apibrėžtas užduotis, turėtų sukurti nacionalines stebėsenos sistemas, pvz., nacionalinių pranešėjų sistemą arba lygiaverčius mechanizmus, kad galėtų analizuoti prekybos žmonėmis tendencijas, kaupti statistinius duomenis, vertinti kovos su prekyba žmonėmis rezultatus ir reguliariai teikti ataskaitas. Europos Tarybos Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupės (toliau – GRETA) 2019 m. birželio 21 d. ataskaitoje „Dėl Lietuvos veiksmų įgyvendinant Europos Tarybos Konvenciją prieš prekybą žmonėmis“ (antrasis vertinimas) teikiama rekomendacija Lietuvai: įsteigti nacionalinio pranešėjo kovai su prekyba žmonėmis pareigybę, kaip *nepriklausomą subjektą*, siekiant užtikrinti efektyvią kovos su prekyba žmonėmis valstybės institucijų veiklos stebėseną ir rekomendacijų joms teikimą. Be to, šis nepriklausomas subjektas privalo būti aprūpintas žmogiškaisiais ir finansiniais ištekliais, kad efektyviai vykdytų savo funkcijas. Analogišką rekomendaciją GRETA pateikė ir 2024 m. vasario 28 d. ataskaitoje (trečiasis vertinimas): „33. Be to, GRETA mano, kad Lietuvos valdžios institucijos turėtų įsteigti *nepriklausomą nacionalinį pranešėją*, kuriam padeda specialus biuras, arba paskirti kitą mechanizmą, kaip *nepriklausomą organizacinį vienetą*, kad būtų užtikrinta veiksminga valstybės institucijų kovos su prekyba žmonėmis veiklos stebėseną, teikiamos rekomendacijos suinteresuotiems asmenims ir institucijoms (žr. Konvencijos 29 straipsnio 4 dalį ir Aiškinamojo pranešimo 298 punktą).“

1.2. Tarptautinė ir užsienio šalių praktika. Tarptautinės migracijos organizacijos ir Austrijos vidaus reikalų ministerijos 2009 m. parengtose rekomendacijose *Guidelines for the Collection of data on Trafficking in Human Beings* buvo išskirti pagrindiniai Nacionalinio pranešėjo kriterijai: „Nacionaliniam pranešėjui arba lygiaverčiam mechanizmui turėtų būti suteiktas *nepriklausomas statusas*, aiškūs išipareigojimai ir priėjimas prie reikalingos informacijos iš skirtingų šaltinių.“

1.3. Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnybos užsakymu 2012 m. atliktame tyrime „Nacionalinio pranešėjo prekybai žmonėmis instituto įgyvendinimas Lietuvoje“ teigiama, kad „nacionalinio pranešėjo nepriklausomumo statusas gali būti aiškinamas kaip reikalavimas atskirti nacionalinio pranešėjo įgaliojimą rinkti duomenis nuo *vykdomųjų, tvarkomųjų ar politikos koordinuojamųjų užduočių*, kurios turi būti vykdomos kitų subjektų, t. y. nacionalinis pranešėjas *negali formuoti politikos kovos su prekyba žmonėmis srityje ir (ar) vykdyti kovos su prekyba žmonėmis priemonių*, taip pat jis turėtų būti atskaitingas tik Vyriausybei arba Seimui.“

1.4. 2022 m. viešojo įstaiga Vyriausybės strateginės analizės centras (STRATA), atlikęs du tyrimus „Nacionalinio pranešėjo statuso Lietuvoje atitikties vertinimas“ ir „Nacionalinio pranešėjo statuso Lietuvoje pokyčio sprendimo vertinimas“, konstatavo, kad Lietuvoje sukurta sistema negali būti laikoma visa apimtimi atitinkančia Nacionalinio pranešėjo arba lygiaverčio mechanizmo nepriklausomumo principo, kuris sąlygoja instituto veikimo atitiktį nešališkumo ir objektyvumo

reikalavimams, sampratą. Atlikta Nacionalinio pranešėjo vietos institucinėje sistemoje ir įgaliojimų (organizacinės valdymo struktūros) analizė parodė, kad esama sistema yra ydinga, kadangi Nacionalinis pranešėjas veikia interesų konflikto sąlygomis, t. y. Nacionalinis pranešėjas turi nešališkai ir objektyviai vertinti subjektų, turinčių sprendimo teisę jo atžvilgiu, veiklos rezultatus, be kita ko, turi nešališkai ir objektyviai vertinti savo paties veiklos rezultatus. Taigi STRATA tyrime buvo suformuluotos keturios alternatyvos (I – savarankiško administracijos padalinio esamoje institucijoje steigimas, II – funkcijų perkėlimas į nacionalinę žmogaus teisių instituciją, III – atskiros įstaigos steigimas ir IV – funkcijos decentralizavimas, kai dalis funkcijų paliekama savarankiškomis pareigybėms esamoje institucijoje, kita dalis funkcijų įsigyjama (*outsourcing*), kurių įgyvendinamumas įvertintas ekspertų apklausos metu, joms suteiktas prioritetas kaštų analizės pagrindu. Analizuojant pateiktus duomenis dėl alternatyvų įgyvendinamumo, nustatyta, kad geriausiai įvertinta II alternatyva – Nacionalinio pranešėjo uždavinių priskyrimas Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai – laikoma tinkamiausia. Minima alternatyva buvo grindžiama įstaigos turimu Nacionalinės žmogaus teisių institucijos statusu.

Pažymėtina, kad STRATA tyrime įžvelgtos šios siūlomo teisinio reguliavimo rizikos:

1) įžvelgta Nacionalinio pranešėjo instituto statuso suderinamumo rizika dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau – Konstitucija) apibrėžtų Seimo kontrolierių kompetencijos ribų, galimai siauresnių nei Nacionalinio pranešėjo kompetencijos ribos.

Dėl šios rizikos pabrėžtina, kad Seimo kontrolierių įgaliojimai yra sąlygoti ne tik Konstitucijos 73 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatyta, kad piliečių skundus dėl valstybės ir savivaldybių pareigūnų (išskyrus teisėjus) piktnaudžiavimo ar biurokratizmo tiria Seimo kontrolieriai, bet ir Konstitucijos 73 straipsnio 2 dalies nuostata, kad *Seimo kontrolierių įgaliojimus nustato Seimo kontrolierių įstatymas*, taip pat Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalimi, nustatančia, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. Be to, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. gruodžio 29 d. nutarime Nr. KT155-N16/2022 „Dėl Lietuvos Respublikos žvalgybos kontrolierių įstatymo, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“¹ konstatuota, kad „Seimo kontrolieriai pagal Konstituciją yra tiesiogiai jos 73 straipsnio 1, 2 dalyse įvardyta valstybės institucija, kurios *esminė paskirtis* – pagal gaunamus skundus tirti valstybės ir savivaldybių pareigūnų (išskyrus teisėjus) piktnaudžiavimą ar biurokratizmą.“ Toks teisės aiškinimas suponuoja, kad, nors piliečių skundų dėl valstybės ir savivaldybių pareigūnų (išskyrus teisėjus) piktnaudžiavimo ar biurokratizmo tyrimas ir yra esminė Seimo kontrolierių funkcija, tačiau ji ne vienintelė. Atsižvelgiant į Konstitucijos 73 straipsnio 2 dalies nuostatas, darytina išvada, kad Seimo kontrolierių įstatymas gali nustatyti ir kitus (papildomus) Seimo kontrolierių įgaliojimus, tačiau svarbu, kad jie *nepaneigtų* esminės Seimo kontrolierių funkcijos – nagrinėti piliečių skundus dėl valstybės ir savivaldybių pareigūnų (išskyrus teisėjus) piktnaudžiavimo ar biurokratizmo. Įstatymo projekte siūloma nustatyti Nacionalinio pranešėjo funkcija nepaneigia Konstitucijos 73 straipsnio 1 dalyje nustatytos esminės Seimo kontrolierių paskirties ir yra susijusi su Seimo kontrolierių kompetencijai priskirtų Nacionalinės žmogaus teisių institucijos funkcijų vykdymu.

2) Nacionalinio pranešėjo institutas kildinamas iš 2005 m. gegužės 16 d. Europos Tarybos konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą, kurią Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo 2012 m. birželio 21 d. įstatymu Nr. XI-2115. Kadangi Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog tarptautinių sutarčių įgyvendinimą užtikrina Vyriausybė, galima (ne)atitiktis konstitucinei sąrangai, nes tarptautinių sutarčių (įskaitant ir nurodytos Europos tarybos konvencijos) įgyvendinimą užtikrina Vyriausybė, t. y. vykdomosios valdžios kompetencijai priskirta sritis. Todėl prieš priimant sprendimą dėl šios alternatyvos pasirinkimo turėtų būti įvertintas šios alternatyvos konstitucingumas, t. y. ar šios alternatyvos įgyvendinimas nebus laikomas įstatyminės Vyriausybei priskirtos pareigos perdavimu vykdomosios valdžios sektoriui nepriklausančiai institucijai.

Dėl šios rizikos pažymėtina, kad Seimo kontrolieriaus įstaiga pagal Seimo kontrolierių

¹ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0f822590877e11ed8df094f359a60216>

įstatymo 19¹ straipsnį yra laikoma nacionaline prevencijos institucija pagal *Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą*, priimtą 2002 m. gruodžio 18 d. Rezoliucija Nr. A/RES/57/199 Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos penkiasdešimt septintojoje sesijoje. Nurodyta konvencija taip pat yra tarptautinė sutartis, kurios vykdymą turi užtikrinti Vyriausybė, tačiau funkcijas pagal šią konvenciją vykdo Seimo kontrolieriai, o ne Vyriausybė. Todėl toks reguliavimas nepaneigia įstatyminių Vyriausybės įgaliojimų užtikrinti tarptautinių sutarčių vykdymą. Vyriausybė tarptautinių sutarčių vykdymą užtikrina įvairiais būdais ir formomis, pvz., suplanuodama valstybės biudžete finansinius išteklius, teikdama Seimui įstatymų projektus dėl atitinkamų santykių reguliavimo ir pan. Todėl Nacionalinio pranešėjo funkcijos priskyrimas Seimo kontrolierių įstaigos kompetencijai negali būti laikomas įstatyminės Vyriausybės priskirtos pareigos perdavimu vykdomosios valdžios sektoriui nepriklausančiai institucijai.

1.5. Nacionalinio pranešėjo funkcijos perdavimo klausimas svarstytas ir 2022 m. spalio 13 d. Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijos, sudarytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 785 „Dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo“, posėdyje, kuriame pritarta Nacionalinio pranešėjo funkcijos perdavimui Seimo kontrolierių įstaigai. Seimo Žmogaus teisių komitetas 2023 m. gruodžio 13 d. posėdyje svarstė ir pritarė Nacionalinio pranešėjo funkcijos priskyrimui Seimo kontrolierių įstaigai, kaip vykdančiai Nacionalinės žmogaus teisių institucijos funkcijas, ir pasiūlė parengti teisės aktų projektus bei skirti pakankamai žmogiškųjų ir finansinių išteklių, kad Nacionalinis pranešėjas galėtų funkcijas veiksmingai vykdyti (Seimo Žmogaus teisių komiteto 2023 m. gruodžio 13 d. protokolą Nr. 112-P-40).

Įstatymo projekto tikslas – užtikrinti Nacionalinio pranešėjo statuso nešališkumą (nepriklausomumą), atibojant valstybės politikos kovos su prekyba žmonėmis srityje formavimo, įgyvendinimo ir koordinavimo funkcijas nuo kovos su prekyba žmonėmis stebėsenos funkcijos.

Įstatymo projekto uždavinys – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vykdomą Nacionalinio pranešėjo funkciją perduoti vykdyti Seimo kontrolierių įstaigai.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos grupės (vadovas Darius Domarkas, tel. (8 5) 271 8881, el. p. darius.domarkas@vrm.lt) vyresnioji patarėja Sonata Mickutė (tel. (8 5) 271 7292, el. p. sonata.mickute@vrm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Direktyvos 19 straipsnis „Nacionalinių pranešėjų sistema arba lygiaverčiai mechanizmai“ nustato, kad valstybės narės imasi būtinų priemonių nacionalinių pranešėjų sistemai ar lygiaverčiams mechanizmomis sukurti. Tokių mechanizmų užduotys, be kita ko, yra analizuoti prekybos žmonėmis tendencijas, vertinti kovos su prekyba žmonėmis rezultatus, taip pat rinkti statistinius duomenis, glaudžiai bendradarbiaujant su atitinkamomis šioje srityje veikiančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis, ir teikti informaciją. Direktyvos 20 straipsnyje „Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis strategijos koordinavimas“ nustatyta, kad, siekdamas prisidėti prie koordinuotos ir konsoliduotos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis strategijos, valstybės narės palengvina Kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriaus užduočių vykdymą. Visų pirma valstybės narės perduoda koordinatoriui 19 straipsnyje nurodytą informaciją, kuria remdamasis jis prisideda prie Komisijos kas dvejus metus rengiamos pažangos, padarytos kovojant su prekyba žmonėmis, ataskaitos. Šias Direktyvos nuostatas įgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimas Nr. 1161 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais“, kuriuo Nacionalinio pranešėjo funkcijos vykdymas deleguotas Vidaus reikalų ministerijai. Šiame Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime:

3.1. nustatyta, kad Nacionalinis pranešėjas kovos su prekyba žmonėmis klausimais yra vidaus reikalų ministro paskirtas Vidaus reikalų ministerijos atstovas;

3.2. nustatyta, kad Nacionalinis pranešėjas atlieka šias užduotis:

3.2.1. vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka renka ir Vidaus reikalų ministerijos svetainėje skelbia statistinius duomenis ir kitą informaciją apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus;

3.2.2. analizuoja ir vertina prekybos žmonėmis tendencijas ir kovos su prekyba žmonėmis rezultatus, rengia pasiūlymus dėl tolesnės Lietuvos Respublikos pažangos kovojant su prekyba žmonėmis ir juos teikia vidaus reikalų ministrui bei Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijai, sudarytai Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 785 „Dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo“;

3.2.3. atstovauja Lietuvos Respublikai Europos Sąjungos nacionalinių pranešėjų arba lygiaverčių mechanizmų prekybos žmonėmis klausimais tinkle;

3.2.4. prireikus teikia informaciją apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją Lietuvos Respublikoje Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriui;

3.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingos institucijos ir įstaigos įpareigojamos, o Vyriausybei nepavaldžioms institucijoms, įstaigoms ir organizacijoms rekomenduojama bendradarbiauti su Nacionaliniu pranešėju ir pagal kompetenciją vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka teikti jam informaciją;

3.4. vidaus reikalų ministrui pavedama kasmet iki balandžio 30 d. pateikti Vyriausybei Nacionalinio pranešėjo informaciją apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją ir pasiūlymus dėl tolesnės Lietuvos Respublikos pažangos kovojant su prekyba žmonėmis.

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. 1V-245 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais paskyrimo ir Statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ Nacionaliniu pranešėju paskirtas Vidaus reikalų ministerijos atstovas ir patvirtintas Statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašas, kuris reglamentuoja statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus rinkimo ir teikimo Nacionaliniam pranešėjui bei šios informacijos skelbimo tvarką.

Šiuo metu Vidaus reikalų ministerija, įgyvendindama Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2024–2026 metų strateginio veiklos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2024 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. 1V-2 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2024–2026 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo ir įstaigų prie Vidaus reikalų ministerijos ir kitų vidaus reikalų ministrui pavestose valdymo srityse veikiančių įstaigų 2024 metų veiklos planų“, priemonę „Organizuoti ir įgyvendinti priemones prekybos žmonėmis prevencijai, baudžiamajam persekiojimui, nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis apsaugai ir pagalbai stiprinti“, vykdo valstybės politikos kovos su prekyba žmonėmis srityje formavimo ir Nacionalinio pranešėjo funkcijas, pvz., rengia metines Nacionalinio pranešėjo apžvalgas ir atstovauja Lietuvai tarptautiniuose formatuose. Be to, nuo 2016 m. Vidaus reikalų ministerijos atstovas pirmininkauja Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijai, kuri koordinuoja valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų priemones ir veiksmus kovos su prekyba žmonėmis srityje.

Taigi pagal esamą teisinį reguliavimą Vidaus reikalų ministerija šiuo metu vykdo tiek valstybės politikos kovos su prekyba žmonėmis srityje *formuotojo*, tiek kovos su prekyba žmonėmis priemonių *vykdytojo* ir *koordinatoriaus*, tiek ir *Nacionalinio pranešėjo funkcijas*, kurios tarpusavyje nėra suderinamos, nes neišlaikomas Nacionalinio pranešėjo nešališkumo (nepriklausomumo) statusas.

Seimo kontrolierių įstatymo 4 straipsnio 5 punkte nustatyta, kad Seimo kontrolieriai savo veikloje vadovaujasi nešališkumo ir teisingumo principu, reiškiančiu, kad Seimo kontrolieriai vienodai (lygiai teisingai) gina visus žmones, nepaisydami jų tautybės, rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės padėties, religinių įsitikinimų ar politinių pažiūrų. Seimo kontrolieriai savo veikloje yra objektyvūs ir teisingi. Pažymėtina, kad šis principas neapima pilietybės, tikėjimo, pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės aspektų, kurie yra nustatyti Lietuvos

Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžtoje sąvokoje „diskriminacija“ – tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

Seimo kontrolierių įstatymo 24 straipsnyje nustatyta, kad Seimo kontrolierių įstaiga – juridinis asmuo, turintis atsiskaitomąją sąskaitą banke.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad:

4.1. Seimo kontrolierių vienas iš veiklos tikslų – atlikti kovos su prekyba žmonėmis stebėseną, vykdant Nacionalinio pranešėjo funkciją;

4.2. Seimo kontrolierių įstaiga yra institucija, vykdanči Nacionalinio pranešėjo funkciją;

4.3. Seimo kontrolieriai, atlikdami kovos su prekyba žmonėmis stebėseną, atlieka šias funkcijas:

1) analizuoja ir vertina prekybos žmonėmis tendencijas ir kovos su prekyba žmonėmis rezultatus;

2) vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka renka statistinius duomenis ir kitą informaciją apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus bendradarbiaudami su šioje srityje veikiančiomis valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis;

3) rengia metinę kovos su prekyba žmonėmis situacijos Lietuvos Respublikoje apžvalgą, teikia informaciją apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją Lietuvos Respublikoje Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriui, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms organizacijoms;

4) dalyvauja Europos Sąjungos nacionalinių pranešėjų arba lygiaverčių mechanizmų prekybos žmonėmis klausimais tinkle;

4.4. Seimo kontrolieriai, atlikdami kovos su prekyba žmonėmis stebėseną, turi teisę:

1) teikti pasiūlymus dėl Lietuvos Respublikos pažangos kovoje su prekyba žmonėmis Seimui, Vyriausybei ir jos sudaromai Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijai;

2) gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų organizacijų informaciją, būtiną kovos su prekyba žmonėmis stebėsenai atlikti;

4.5. Metinė kovos su prekyba žmonėmis situacijos Lietuvos Respublikoje apžvalga skelbiama Seimo kontrolierių įstaigos interneto svetainėje.

Šios įstatymo projekto nuostatos įgyvendintų Direktyvos 19 ir 20 straipsnių nuostatas, todėl keičiamas Seimo kontrolierių įstatymas papildomas priedu dėl Direktyvos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę.

Pažymėtina, kad pagal Seimo kontrolierių įstatymo 19² straipsnį Seimo kontrolierių įstaiga yra *Nacionalinė žmogaus teisių institucija*, o Seimo kontrolieriai, skatindami pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms bei bendradarbiaudami su valstybės ir savivaldybių institucijomis, įstaigomis, pilietine visuomene, socialiniais partneriais, tarptautinėmis organizacijomis žmogaus teisių ir laisvių klausimais, atlieka šias funkcijas:

1) atlieka *žmogaus teisių stebėseną* Lietuvoje ir rengia *žmogaus teisių padėties ataskaitas*;

2) vykdo *informacijos apie žmogaus teises sklaidą* ir visuomenės švietimą žmogaus teisių klausimais;

3) pristato žmogaus teisių padėties Lietuvoje vertinimą tarptautinėse organizacijose ir teikia joms informaciją pagal Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatytus įsipareigojimus;

4) teikia siūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms žmogaus teisių klausimais;

5) siekia nacionalinių teisės aktų suderinimo su Lietuvos Respublikos tarptautiniais įsipareigojimais žmogaus teisių srityje;

6) inicijuoja tyrimus dėl esminių žmogaus teisių problemų.

Atsižvelgus į tai, kad prekybos žmonėmis nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai yra susiję su šiurkščiu žmogaus teisių pažeidimu, ribojančiu asmens laisvę (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XX skyrius), Nacionalinio pranešėjo funkcijos integravimas į Seimo kontrolierių įstaigos, kaip Nacionalinės žmogaus teisių institucijos, veiklą efektyviai prisidėtų prie jos siektinų tikslų įgyvendinimo. Vykdydama šią funkciją Seimo kontrolierių įstaiga rinks, analizuos ir vertins kovos su prekyba žmonėmis tendencijas Lietuvoje ir teiks pasiūlymus Seimui, Vyriausybei ir Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijai dėl Lietuvos pažangos kovoje su prekyba žmonėmis. Toks Seimo kontrolierių įstatymo pakeitimas numatys šio probleminio klausimo svarstymą visų už politikos formavimą ir įstatymų leidybą atsakingų institucijų lygmeniu ir užtikrins efektyvią kovą su prekyba žmonėmis. Be to, įstatymo projektu siūlomi pakeitimai leis atskirti kovos su prekyba žmonėmis politikos formavimo ir stebėsenos funkcijas, taip užtikrinant Nacionalinio pranešėjo statuso nešališkumą (nepriklausomumą) ir efektyvią kovos su prekyba žmonėmis valstybės institucijų veiklos stebėseną bei rekomendacijų joms teikimą.

Įstatymo projektu siūlomi teisinio reguliavimo pakeitimai, atsižvelgus ir į kitų Europos Sąjungos valstybių narių gerąją praktiką. Europos Taryba pavyzdiniu Nacionalinio pranešėjo modeliu laiko Nyderlandų Vyriausybės Nacionaliniu pranešėju paskirtą Olandų nacionalinio pranešėjo prekybai žmonėmis biurą, kurį sudaro Nacionalinis pranešėjas ir jo padėjėjai. Olandų Nacionalinis pranešėjas yra nepriklausomas ir vykdo tik kovos su prekyba žmonėmis stebėsenos funkciją. Suomijoje Nacionalinio pranešėjo funkcijas vykdo nepriklausoma nacionalinė lygybės institucija – Nediskriminavimo ombudsmeno tarnyba.

Siekiant suderinti Seimo kontrolierių įstatymo nuostatas su Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalies nuostatomis, taip pat siekiant įgyvendinti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2022 m. spalio 13 d. sprendimą byloje Nr. C344/20, siūloma keičiamo Seimo kontrolierių įstatymo 4 straipsnio 5 punkte dėstomą nešališkumo ir teisingumo principą, kuriuo savo veikloje vadovaujasi Seimo kontrolieriai, išdėstyti taip:

„5) nešališkumo ir teisingumo. Seimo kontrolieriai vienodai (lygiai teisingai) gina visus žmones, nepaisydami jų tautybės, rasės, lyties, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos ar įsitikinimų, pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės ar kitų požymių. Seimo kontrolieriai savo veikloje yra objektyvūs ir teisingi;“.

Atsižvelgiant į 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojusias Lietuvos Respublikos valstybės išdo įstatymo pakeistas nuostatas, Seimo kontrolierių įstatymo 24 straipsnyje vietoj sąvokos „atsiskaitomoji sąskaita banke“ siūloma vartoti sąvoką „tvarkoma sąskaita valstybės išde“.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir, kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo pakeitimas turės įtakos kriminogeninės situacijos mažėjimui. Remiantis atlikta kovos su prekybos žmonėmis stebėseną, valstybės institucijoms, įstaigoms ir organizacijoms bus teikiamos rekomendacijos dėl kovos su prekyba žmonėmis politikos formavimo gerinimo ir prevencijos priemonių vykdymo, jų efektyvesnio taikymo. Įstatymo pakeitimas įtakos korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus keičiamą įstatymą, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekte nėra apibrėžiamos naujos sąvokos, kurias reikėtų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Iki 2024 m. gruodžio 31 d.:

12.1. turės būti pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimas Nr. 1161 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais“ (nutarimo projektą parengs Vidaus reikalų ministerija);

12.2. turės būti pakeistas Lietuvos Respublikos 2016 m. rugpjūčio 11 d. nutarimas Nr. 785 „Dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo“ (nutarimo projektą parengs Vidaus reikalų ministerija);

12.3. turės būti pakeistas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. 1V-245 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais paskyrimo ir Statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemonės bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (įsakymo projektą parengs Vidaus reikalų ministerija).

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti prireiks papildomų valstybės biudžeto lėšų Nacionalinio pranešėjo funkcijai finansuoti. Metinis asignavimų poreikis Nacionalinio pranešėjo funkcijos vykdymui (dviem darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, ir (ar) valstybės tarnautojams, kurie padės vykdyti Seimo kontrolieriams Nacionalinio pranešėjo funkciją) – 130, 5 tūkst. Eur. Iš jų darbo užmokesčio sąnaudos – 74 tūkst. Eur, išlaidos kompiuterinei, kt. biuro įrangai, baldams, kanceliariinėms prekėms ir kt. įsigyti – 10 tūkst. Eur, komandiruočių sąnaudos – 10 tūkst. Eur, sociologinio tyrimo sąnaudos – 36,5 tūkst. Eur. Einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais nenumatoma sutaupyti lėšų. Pažymėtina, kad Seimo kontrolieriaus įstaigai 2025 m. preliminariniuose asignavimuose iš reikalingų 130, 5 tūkst. Eur jau yra numatyta 125 tūkst. Eur. Nacionalinio pranešėjo funkcijos vykdymui, o likusius 5,5 tūkst. Eur. Seimo kontrolieriaus įstaiga padengs iš vidinių asignavimų.

Vidaus reikalų ministerijoje, be Nacionalinio pranešėjo funkcijos, tai pačiai pareigybei yra priskirtos ir kitos veiklos sritys bei funkcijos, todėl lėšų ir pareigybių perskirstyti Vidaus reikalų ministerijoje neplanuojama.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „prekyba žmonėmis“, „Nacionalinis pranešėjas kovos su prekyba žmonėmis klausimais“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
